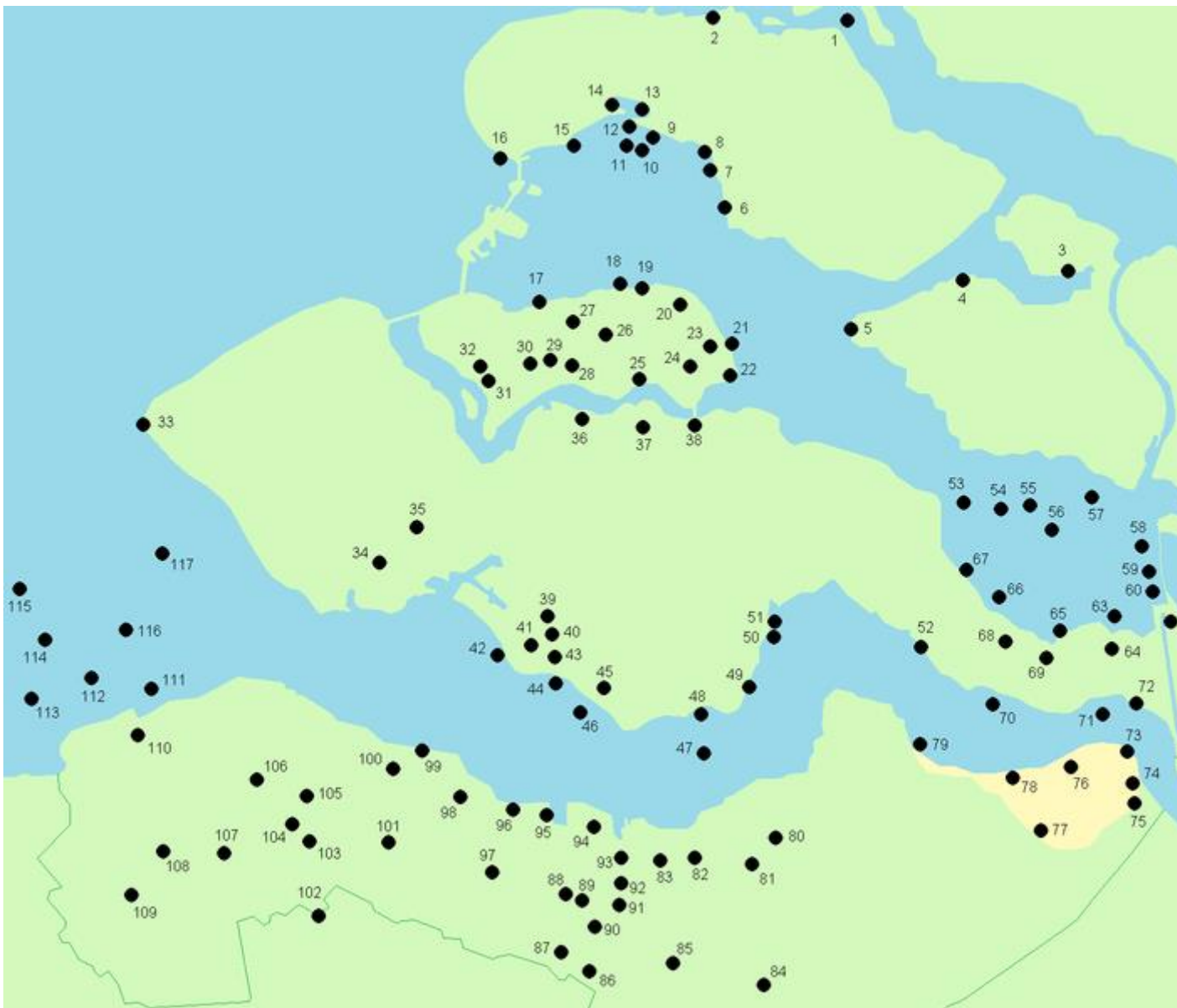

Lijst van verdronken dorpen in Zeeland

In de Nederlandse provincie [Zeeland](#) zijn in de loop der eeuwen tal van dorpen verdwenen door [stormvloed](#)en, geulverplaatsing en opzettelijke [inundaties](#).

Begin 21e eeuw was er sprake van 117 verdronken dorpen, maar door archeologisch onderzoek sindsdien zijn veel meer restanten gevonden, zodat er inmiddels sprake is van meer dan 200 verdronken dorpen. De meeste dorpen lagen nabij (of inmiddels in) het stroomgebied van de [Oosterschelde](#) of [Westerschelde](#).^{[1][2]}

Lijst van verdronken dorpen[\[bewerken\]](#)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
1	Bommenee (Bommenede) (1682, verlaten 1684)
2	Claeskynderkerke (Klaaskinderkerke) (1570)
3	Sinte-Philipslandt (1532)
4	Moggershil (1570)
5	Stevenesse ('Oud'-Stavenisse) (1509)
6	Borrendamme (1642)
7	Simonskerke (1534)
8	Rengerskerke (1662)
9	Sint-Jacobskerke (voor 1500)
10	Oudekerke (vermoedelijk voor 1500)
11	Westkerke (voor 1500)
12	Brieskerke (1542 buitengedijkt)
13	Zuidkerke (1542 buitengedijkt)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
14	Coudekerke (Koudekerke) (1550-1600 buitengedijkt)
15	Clauskinderen (Claeskerke, Oostkerke) (1511)
16	Westenschouwen (16e eeuw)
17	Weele (1530)
18	Soecke (Hoeke, Houcke, Dijxhoeke, 's-Gravenhoecke) (1530)
19	Dekenskapelle (Noordwelle) (1463)
20	Welle (1530)
21	Oud-Hamerstede (1304)
22	'Oud'- Kats (Subburchdijc) (1530)
23	Emelisse (1530/1532)
24	Nieuw-Hamerstede (Edekinge?) (1530)
25	'Oud'- Kortgene (1530/1532)
26	Offliet (Ghrutersdijc?) (na 1460)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
27	<u>Schoonboom</u> (1421?)
28	'Oud'- <u>Geersdijk</u> (1530/1532)
29	'Oud'- <u>Wissenkerke</u> (1530/1532)
30	'Oud'-Wissenkerke (voor 1352)
31	<u>Soelekerke</u> (Soetelinkskerke) (1530/1532)
32	<u>Campen</u> (1530/1532)
33	'Oud'- <u>Westkapelle</u>
34	<u>Welzinge</u>
35	'Oud'- <u>Arnhemuiden</u> (1440 en circa 1460)
36	<u>Westkerke</u> (1377)
37	<u>Oostkerke</u> (1334)
38	<u>Hongersdijk</u> (1334, 1551)
39	<u>Tewijk</u> (1530/1532)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
40	<u>Sint-Katherijnekerke</u> (1530/1532)
41	<u>Monster</u> (1530/1532)
42	<u>Westkerke</u> (Raaskerke) (1530/1532)
43	<u>Oostkerke</u> (1530/1532)
44	<u>Wolfertsdorp</u> (1530)
45	<u>Coudorpe</u>
46	Oud- <u>Everinge</u> (2e helft 15e eeuw)
47	<u>Stuivezand</u> (begin 17e eeuw)
48	Nieuw- <u>Everinge</u> (1530)
49	<u>Bakendorp</u> (1530-1570)
50	<u>Vinninghen</u> (Vinningen) (kort na het buurdorp Oostende deels buitengedijkt)
51	<u>Oostende</u> (1520/1521 buitengedijkt)
52	Nieuwkapelle (17e eeuw)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
53	<u>Kouwerve</u> (1530/1532)
54	<u>Duvenee</u> (1530/1532)
55	<u>Lodijke</u> (1530/1532)
56	Nieuwkerke (1530/1532)
57	<u>Reimerswaal</u> (1631)
58	<u>Assemansbroek</u> (Broecke) (1530)
59	Kreke (1530/1532)
60	<u>Steevliet</u> (Steevliet) (1530/1532)
61	<u>Hinkelenoord</u> (1552)
62	<u>Agger</u> (1552)
63	<u>Everswaard</u> (1530)
64	<u>Ouderdinge</u> (1530/1532)
65	<u>Schoudee</u> (1530/1532)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
66	Nieuwlande (1530/1532)
67	Tolsende (1530/1532)
68	'Oud'-Krabbendijke (1530)
69	Mare (1530)
70	Valkenisse (1682 buitengedijkt)
71	'Oud'- Rilland (1530)
72	'Oud'- Bath (1552)
73	Saeftinghe (Saeftinge, Saaftinge) (vloed in 1175, militaire inundatie 1584)
74	Stampaert (1584)
75	Casuwele (1584)
76	Weele (Sint-Marie)
77	Sint-Laureijns (na 1580)
78	Namen (1715/1717)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
79	'Oud'- Hontenisse (1508, 1509, 1511)
80	Aendijcke (1584)
81	Saemslach/Genderdijk (Zaamslag) (1584)
82	'Oud'- Othene (Noten) (1586)
83	Triniteit (1584/1585)
84	Beostenbly
85	Peerboom (militaire inundatie 1488, 1493 stormramp)
86	Sint-Janscapelle
87	Moerkerke (eind 15e, begin 16e eeuw)
88	Koudekerke (1375)
89	Hertinghe (1488)
90	Niekerke (1393, 1488)
91	Steelant (1488)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
92	Hughersluis (1492)
93	Willemskerke (stormvloed en militaire inundatie 1488, inundatie 1586)
94	Vreemdijke (Vroondijk) (storm en inundatie 1488, storm 1601)
95	Pakinghe (Sint-Laureinskerke) (1214/eind 14e eeuw)
96	Wevelswaele (1375/1376, 1404)
97	De Piet (Ter Piete, Pieta, Pieten) (1375)
98	Boterzande (1375/1376)
99	Hughevliet (1404)
100	Gaternisse (1570)
101	'Oud'- IJzendijke (1437)
102	Sint-Nicolaas in Varne (1377)
103	Elmare (1375)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
104	Oostmanskerke (1404)
105	Schoondijke (1583/1585)
106	Nieuwerkerke (1570 en militaire inundatie 1584)
107	Sint-Catharina (Sint-Cathelijne) (1375/1376 en 1583)
108	Coxie (Coxyde) (1477, 1583)
109	Hannekenswerve (storm en militaire inundatie voor 1660)
110	Nieuwvliet (16e eeuw)
111	Oostende (voor 1516)
112	Sint-Lambert-Wulpen (1516)
113	Westende (voor 1516)
114	Reimersdorpe (Remboudsdorpe) (voor 1516)
115	Waterdunen (voor 1516)
116	Avenkerke (voor 1516)

Nr	Plaatsnaam (alt. naam)
117	<u>Schoneveld</u> (1375)

Literatuur**[bewerken]**

- Uitgebreide informatie is te vinden in het boek JAN J.B. KUIPERS (eindred.), Sluimerend in slik. Verdrongen dorpen en verdrongen land in zuidwest Nederland (Middelburg/Vlissingen: Den Boer/De Ruiters, 2004).
- Verdwenen dorpen in Nederland (deel 5): Zeeland BERT STULP (Alkmaar: Falstaff Media, 2011, [ISBN 978-94-6129-045-8](#))^[a]

Bronnen, noten en/of referenties

- Zeeuws Erfgoed: Verdrongen dorpen in Zeeland 3, december 2009. [Link](#)

Bronnen, noten en/of referenties

1. [Omhoog↑ Zeeland heeft veel meer verdrongen dorpen dan gedacht](#), www.omroepzeeland.nl; 20 april 2018
2. [Omhoog↑ Zeeuwse dorpen verdrongen maar gingen soms ook aan de wandel](#), www.nos.nl; 26 april 2018
3. [Omhoog↑ Verdrongen dorpen](#), www.zeelandboeken.pzc

Het Zeeuwse kleigebied telt naar verhouding de meeste verdrongen nederzettingen van Europa. Behalve de provincie Zeeland omvat dit gebied de Zuid-Hollandse eilanden, de Rotterdamse Maasregio en een deel van Noord-Brabant. De meeste verdrongen dorpen liggen binnen de Zeeuwse provinciegrenzen. We tellen in Zeeland minstens 117 verdrongen kerkdorpen, naast vele tientallen verdrongen buurtschappen en kapeldorpen. Het gaat om kerkdorpen uit ruwweg de periode 900 tot 1500. Ze zijn weggevaagd door het water, veelal als gevolg van een stormvloed. Soms ‘verdrinkt’ een dorp verschillende keren. Het wordt dan op dezelfde plaats of een eindje verderop hersticht, of door zijn inwoners verlaten. In Zeeuws Vlaanderen liggen verschillende verdrongen stadjes, maar Zeelands meest legendarische verdrongen stad is Reimerswaal, (Zie nummer 57)in de Oosterschelde bij de huidige Oesterdam. De bekendheid

van Reimerswaal strekt tot voorbij de provincie- en landsgrenzen. Sporen in het landschap, bodemvondsten, archiefmateriaal, kaarten en geschriften herinneren ons aan het leven in inmiddels verdwenen woonplaatsen. Maar om de aandacht nog wat meer op de verdronken dorpen te vestigen, besloot de Provincie Zeeland in 2001 tot oprichting van een Monument voor de Verdronken Dorpen in Zeeland. De SCEZ ontwikkelde op verzoek van de provincie in 2002 het project 'Verdronken Dorpen, geïnundeerd en wegh gespoelt' en maakte in aansluiting daarop een plan om het monument te realiseren. Het ontwerp van Lydia Schouten werd in 2004 geselecteerd uit meer dan honderd inzendingen. Gedeputeerde Staten van Zeeland verstrekten de definitieve opdracht in 2006. Omdat Noord-Beveland een van de regio's in Zeeland is, die in de loop van de tijd zwaar door het water werden getroffen, viel de keuze voor de locatie op de Oosterscheldedijk tussen Colijnsplaat en de Zeelandbrug. Nadat de dijkversterking hier in oktober 2009 was voltooid, kon het Monument voor de Verdronken Dorpen in Zeeland worden geplaatst. Het multimediale kunstwerk van Lydia Schouten oogt als een toren die uit het water oprijst, zoals ook vaak op oude prenten van verdronken dorpen in Zeeland is te zien. Special december 2009

14 2 • Monument voor de Verdronken Dorpen in Zeeland De toren is vervaardigd uit, in de lijnolie gezet, cortenstaal, met daarin gebogen platen acrylaat. Hierop zijn schilderingen van watergolven aangebracht. In de schemertijd wordt de toren gedurende twee uur van binnenuit verlicht, hetgeen een bijzonder effect op de schilderingen geeft. Daarna wordt het monument opgenomen in de duisternis. Aan de toren hangen acht trechters. In de vier aan de waterzijde zijn speakers aangebracht. Drie maal per dag klinkt uit de speakers het geluid van opkomende storm (water en wind), afgewisseld met meerstemmige zang uit de vijftiende eeuw en in de verte middeleeuwse kerkklokken. Na enkele minuten sterft het geluid weg, waarna de bezoeker in stilte over de verdronken dorpen en de eeuwenlange strijd met het water en de dynamiek van het

landschap kan nadenken. De tijdstippen van de geluidscompositie verwijzen naar jaartallen van enkele grote waters noden die het Deltalandschap ingrijpend veranderden: 11.34 uur (op de vloed van 1134 volgen grootschalige bedijkingsactiviteiten), 14.04 uur (Eerste Sint-Elisabeth vloed, 1404) en 15.30 uur (Sint-Felixvloed, 1530). Op de traptreden van het monument naar het water leest de bezoeker de namen van de 117 verdronken kerkdorpen van Zeeland en enkele, altijd actuele regels naar aanleiding van de Sint-Elisabethsvloed: “Het geldt voor nu, het geldt voor later. Wantrouw de macht van wind en water”. De totstandkoming van het Monument voor de Verdronken Dorpen in Zeeland is mogelijk gemaakt dankzij ondersteuning van de Provincie Zeeland, Gemeente Noord-Beveland, Waterschap Zeeuwse Eilanden, Nationaal Park Oosterschelde, Prins Bernhard Cultuurfonds Zeeland en Delta N.V. De elektriciteit voor het licht en geluid wordt opgewekt met behulp van een zonnepaneel boven in het monument, een nog unieke situatie voor een kunstwerk in Nederland. In een driedaags festival op 13, 14 en 15 oktober 2009 presenteerde de SCEZ het monument in een tent op de Oosterscheldedijk. Op de eerste dag werd het kunstwerk letterlijk ingeluid. Arjan Kappers, die de geluidscompositie voor het monument samenstelde, had voor deze gelegenheid een live-uitvoering voor drie koperblazers gearrangeerd. Tijdens de uitvoering nam de rol van de koperblazers af en werden de geluiden van water, stormwind en kerkklokken uit het monument steeds sterker. Het Monument voor de Verdronken Dorpen in Zeeland is met de auto te bereiken vanaf de Deltaweg (N56, Goes-Zierikzee), via de Noord Langeweg en Molenweg. Parkeren kan langs de Oost-Zeedijk. Het informatiepunt ligt even verderop, achter de visafslag van Colijnsplaat. Het monument en informatiepunt liggen beide langs het fietspad van Colijnsplaat over de Oosterscheldedijk naar Kats. 3 Aan de finale van het muziekstuk leverde ook commissaris van de koningin Karla Peijs nog een bijdrage met een gongslag. Eerder op de middag gaf zij in haar toespraak aan dat Zeeland de zee als bondgenoot moet zien: “Zeeuwen moeten

meebewegen met het water om zo te voorkomen dat stormvloed en er nog langer voor zorgen dat dorpen worden opgeslokt door de zee.” Karla Peijs: “Zeeuwen moeten meebewegen met het water.” In dezelfde bijeenkomst gaf Ad Zuiderent in zijn introductie aan dat “Elk monument een uiting van verzet tegen de tijdelijkheid, tegen het vergeten, is. Dit monument zegt: wij Zeeuwen, willen eraan blijven herinneren dat het water een fatale bondgenoot is. Het besef dat ons leven een performance is, waarvan wij de hoogte- en dieptepunten proberen vast te leggen, waarna ook wij in de golven van de tijd verdwijnen.” Ad Zuiderent: “Het monument doet een appèl op ons besef van tijdelijkheid.”

- Informatiepunt en museumpresentaties In de nabijheid van het monument, net achter de visafslag van Colijnsplaat, is ook een Informatiepunt voor de Verdronken Dorpen van Zeeland ingericht. Het bestaat uit een halfrond muurtje, met in de binnenkom zitjes. Op panelen wordt in tekst en beeld een historisch overzicht gegeven van de Zeeuwse strijd tegen het water. In een nagebouwde put is de kaart met de locaties van de 117 verdronken dorpen te zien. Vanuit het informatiepunt wordt verwezen naar zichtbare overblijfselen van de verdronken dorpen, zoals de monumentale Plompe Toren, het enige overblijfsel van het verdronken Koudekerke op Schouwen, verlaten vóór 1700. Het is nu een bezoekerscentrum van Natuurmonumenten. Ook verschillende Zeeuwse musea hebben een permanente tentoonstelling over de ‘verdronken geschiedenis’ van de provincie. - ‘Blinken en verzinken’ heet de levensechte uitbeelding van de site van de verdronken buurtschap Gobbenoord in Historisch Museum De Bevelanden in Goes, met bijbehorend vondstmateriaal 4
- • Verdronken geschiedenis De Zeeuwse verdronken dorpen zijn, naast de Oosterschelderegio (Noord-Beveland en de zuidkust van Schouwen), nog te vinden in twee andere regio’s, te weten de verdronken landen van Zuid-Beveland en Saeftinghe (Ooster- en Westerschelde) en het westelijk deel van de Westerscheldemonding. Er zijn ook regio’s waar (bijna) geen verdronken dorpen bekend zijn. Ruïne van de toren van

het verdronken Bath (achttiende-eeuwse tekening uit de Zelandia Illustrata II, 1630). Het verdronken land in de provincie is heel verschillend. Sommige gebieden zijn helemaal verdwenen, zoals het Zuidland van Schouwen. Andere bestaan voort als schorren en slikken die bij vloed (gedeeltelijk) onderlopen, zoals het Verdronken Land van Saefthinghe in de Westerschelde. Weer andere zijn herdijkt en opgenomen in nieuw polderland, zoals Noord-Beveland. Vele tientallen vloedten teisterden Zeeland in de loop der eeuwen. De meest recente is de Februariramp 1953, met ongeveer 1835 slachtoffers. Daarvóór zijn er ook erge watersnoden, zoals de Sint-Felixvloed op 5 november 1530 (Sint-Felix quade saterdach). Tussen 1134 en 1530 zijn er meer dan 45 ernstige overstromingsrampen. Vroege berichten over vloedten stammen uit de tijd vóór de bedijkingen. In 838 meldt een Franse bisschop een rampzalige stormvloed aan onze kust. Na een vloed in 1134 volgen grote bedijkingsactiviteiten. In de veertiende en vijftiende eeuw is er naast grootschalige inpoldering aanzienlijk landverlies in Zeeland. Landaanwinning (inpoldering) en landverlies beïnvloeden elkaar. De grote toename van ingedijkt land zorgt ervoor dat het water minder ruimte krijgt, minder komberging. Het in de nauwe zeegaten opgestuwde water zoekt een uitweg. Resultaat: dijkdoorbraken en overstroming. Elke ramp inspireert tot herwinning van het verdronken gebied, tot herdijking. Daarom liggen veel verdronken Zeeuwse dorpen nu middenin de polder. Sint-Felix quade saterdach (1530) wordt in november 1532 gevolgd door een nieuwe ramp. Door deze twee vloedten blijft Noord-Beveland drijvend tot 1598, het land van Borssele tot 1616 en Sint-Philipsland tot 1645. De Brede Watering Beoosten Yerseke gaat grotendeels voorgoed verloren. Hier ontstaat het Verdronken Land van Zuid-Beveland. Ook na 1530/32 gaat het regelmatig mis, zoals op 26 januari 1682. In Zeeland overstromen dan 161 polders. Valkenisse, ten zuidoosten van Waarde, wordt na deze ramp verlaten. De secretaris van Waarde is ooggetuige. Hij schrijft: "Daar was dien ganschen nacht sulcken

drovigen geschreuw, gehuil, gekrijt, ende gecrijsch van menschen en beesten als met geen penne kan uijt gedrukt worden". Grote overstromingen daarna vinden onder meer plaats in januari 1808 en maart 1906. Maar nu ontstaan geen permanente verdrinken landen meer. Al enkele eeuwen vinden archeologische waarnemingen plaats op het verdrinken land. De kerk van Reimerswaal wordt al in 1776 opgemeten. De eerste serieuze publicatie over de stad stamt uit 1788 en is van de hand van kroniekschrijver Jacobus Ermerins uit Veere. Ermerins verwondert zich erover dat een stad die door "Koophandel, Zeevaard en Neering" eens zo beroemd was bij de nazaat, onbekend is geraakt. In de twintigste eeuw zijn ook veel schatgravers actief op het verdrinken land. Uit het dorp Nieuwlande, ten zuidwesten van Reimerswaal, komen meer dan duizend pelgrimsinsignes van tin/lood uit vooral de veertiende en vijftiende eeuw. Hier vindt ook het oudste systematische onderzoek plaats van een verdrinken dorp in Zeeland (1926), in opdracht van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Een insigne-project in het prijsgegeven Westenschouwen levert eind twintigste eeuw 1195 insignes op, inclusief veel wereldse voorstellingen. Het ringdorp Valkenisse, gesticht eind twaalfde eeuw en verloren gegaan in 1682, is archeologisch gezien Zeelands belangrijkste verdrinken dorp. Het ligt vóór de schorren van Waarde, aan de noordkant van de Westerschelde. Vanaf circa 1990 vindt meer dan tien jaar onderzoek plaats. Valkenisse is nu wettelijk beschermd als archeologisch monument, maar ook fysiek door middel van strekdammen. Uniek voor Nederland! Het zo goed mogelijk in kaart gebrachte dorp rust onzichtbaar onder een dikke laag beschermend slik. Berging van een houten duiker bij het verdrinken Rilland (2004, AWN). Elk restant van een verdrinken nederzetting telt. Nog steeds verdwijnt veel. Het machtige kasteel van Saeftinghe (Oost-Zeeuws-Vlaanderen) waarvan in 1906 nog drie meter dikke fundamenteën worden waargenomen, kan bij booronderzoek in 2001 niet eens meer worden gelokaliseerd. Restanten van verdrinken dorpen in de Oosterschelde worden

aangetast door de Japanse oester. • Colijnsplaat en Noord-Beveland
Het Monument en Informatiepunt voor de Verdronken Dorpen in
Zeeland staan niet voor niets bij Colijnsplaat. Het dorp is in 1598
gesticht in de Oud-Noord-Bevelandpolder, de eerste herdijking van
het in 1530/32 verdronken Noord-Beveland. De omgeving is
getekend door herinneringen aan de strijd tegen het water. Het
Nehalenniatempeltje [1] in het dorp verwijst naar de in zee
verdwenen Romeinse handelsplaats Ganuenta. Het monument
'Houen Jongens!' [2] naar de heldenmoed van lokale burgers tijdens
de Februariramp in 1953. Johannis de Rijke (1842-1913), die als
waterstaatsman triomfen vierde in Japan, wordt in het dorp geëerd
met een standbeeld [3] bij de haven en een borstbeeld. Net als De
Rijke is de Zeeuwse waterstaatsman en publicist Adriaan Hollestelle
(1832-1922) geboren in Colijnsplaat. Ten westen van Colijnsplaat ligt
de Wanteskuip, met archeologische resten van het middeleeuwse,
verzwolgen Noord-Beveland. Ook de inlagen verder naar het westen
vertellen het verhaal van het water. Eigenlijk is de hele noordkust van
Noord-Beveland én de voorliggende Oosterschelde een monument
van tweeduizend jaar dynamiek in de verhouding van land en zee.
Waar ooit Ganuenta lag, bevindt zich in de middeleeuwen het eiland
Orizand, in de zeventiende eeuw korte tijd ingepolderd. In deze
omgeving ligt nu de plaat Vuilbaard. Tussen Orizand en de huidige
noordkust worden nadien polders bedijkt, die allemaal weer verloren
gaan. • Oosterschelde De Oosterschelde, omsloten door de dijken
van de voormalige eilanden Schouwen-Duiveland, Sint-Philipsland,
Tholen, Noord-Beveland, Zuid-Beveland en de dammen van de
Deltawerken, is aanvankelijk de hoofdarm van de Schelde:
Vlaanderens en Zeelands 'hoofdweg' naar zee. Pas na grote vloed
sinds de late veertiende eeuw neemt de Honte of Westerschelde die
rol over. Toch is de Oosterschelde in de middeleeuwen een relatief
smalle rivierarm. Door externe invloeden, maar ook slecht
kustbeheer, moet de mens steeds een stukje terugtrekken. Niet
alleen de verdronken landen getuigen hiervan, óók de vele

inlaagdijken, achter de zeedijk gelegd als extra bescherming. En natuurlijk de karrevelden: als de zeedijk versterkt moest worden haalde men de klei achter de dijk vandaan. Die werd met karren afgevoerd, vandaar de naam karre(n)veld. De meeste inlagen en karrevelden zijn nu natuurgebied. De Oosterschelde groeit uit tot een brede, machtige stroom, die pas sinds 1986 is afgesloten met een stormvloedkering, voorzien van 62 beweegbare schuiven. Het getij en het zilte karakter zijn hierdoor grotendeels behouden. Het verdronken land ten noorden van Noord-Beveland, het Zuidland van Schouwen, het Verdronken Land van Zuid-Beveland: sinds 2002 zijn ze allemaal onderdeel van het Nationaal Park Oosterschelde. 6 • Archeologische belangstelling [1] [2] [3] De verdronken dorpen in Zeeland hebben met het kunstwerk een gedenkteken gekregen, maar het project 'Verdronken Dorpen, geïnundeert en wegh-gespoelt' hield meer in. Het omvatte in de afgelopen jaren een reeks uiteenlopende activiteiten: historisch en archeologisch onderzoek, documentatie en educatie, publicaties, tentoonstellingen en een theatervoorstelling. Maar er ligt nog veel kennis en informatie verborgen in archieven, collecties en in de Zeeuwse bodem en deze wacht op verdere ontsluiting. De verdronken geschiedenis van Zeeland is dan ook een van de speerpunten in de Provinciale Onderzoeksagenda Archeologie Zeeland. Daarom werd de oplevering van het monument in oktober 2009 aangegrepen om een werkconferentie te beleggen, die een nieuwe fase van het project zou moeten inluiden. De werkconferentie vond op 14 oktober plaats in een tent op de Oosterscheldedijk, naast het monument. Voor de genodigden belichtten drie sprekers onderzoek en presentatie van verdronken geschiedenis vanuit hun eigen ervaring. Prof. dr. Erik Thoen (Universiteit Gent) [4] wees op de uitzonderlijke kwaliteit en hoeveelheid van de archiefbronnen voor Zeeland en Vlaanderen. Hij vroeg meer aandacht voor de historische context, omdat sociaaleconomische ontwikkelingen sterke invloed hebben gehad op de vorming van stad, dorp en buitengebied. Dr. Albert Buursma

schetste het ontstaan en de activiteiten van de Groningse Stichting Verdrongen Geschiedenis. Deze stichting ontstond uit een werkgroep naar aanleiding van het in 2005 herontdekte verdwenen Waddeneiland Bosch. De stichting houdt zich inmiddels multidisciplinair en grensoverschrijdend bezig met onderzoek en presentatie van natuurlijke ontwikkeling en cultuurhistorie in het hele waddengebied. Tot slot presenteerde dr. Marnix Pieters (Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed) de archeologische site Walraversijde (nabij Oostende). Dit verdrongen middeleeuwse vissersdorp wordt sinds 1992 opgegraven en tegelijkertijd voor het publiek ontsloten. Een wandeling vanuit het bijbehorende museum door de site brengt de bezoeker naar vier, met originele middeleeuwse bakstenen herbouwde, vissershuisen: het huis van een rijke reder, de woning van een vissersweduwe, het huis van een visser en zijn gezin en de visrokerij/bakkerij. De bouw van deze vier huizen steunt volledig op de resultaten van het archeologisch onderzoek. Na deze inleidingen ontspon zich een geanimeerde discussie [5] aan de hand van een aantal stellingen van dagvoorzitter drs. Robert van Dierendonck. Hierbij passeerden tal van ideeën, onderwerpen en strategieën voor het vervolgproject 'Verdrongen Geschiedenis van Zeeland' de revue. Zo werd door velen de noodzaak tot een multidisciplinaire aanpak benadrukt. Voor historisch onderzoek werd vooral ook gewezen op de kennis van lokale geschiedenis bij historische verenigingen, naast mogelijke samenwerking met een universiteit en de inzet van studenten in toegepast onderzoek. Het opzetten van een databestand op eenzelfde wijze als het Kastelenlexicon zou een goede basis kunnen zijn voor keuzes in vervolgonderzoek. Voor archeologisch onderzoek is de ontsluiting van bestaande collecties van musea en particulieren een must. En het inzetten van moderne multimediatechnieken, zoals informatie via gps-systemen, zou ook meer interesse bij het jongere publiek kunnen wekken. De resultaten van de werkconferentie zullen mede bepalend zijn voor de keuzes bij de opzet van het nieuwe

project 'Verdronken Geschiedenis van Zeeland'. Voor meer informatie over het vervolg van het project:

www.verdronkenzeeland.nl. • Erfgoededucatie Het Monument biedt ook goede mogelijkheden voor het onderwijs om aandacht te besteden aan de verdronken geschiedenis van Zeeland. Daarom werd op 15 oktober, op de derde presentatiedag van het monument, een onderwijsprogramma in de tent op de Oosterscheldedijk uitgevoerd. Theater Kwark speelde een voorstelling [6] over de Sint-Felixvloed uit 1530, 'Sint-Felix Quade Saterdach', gebaseerd op archiefteksten. De voorstelling toonde de schoolkinderen op indringende wijze hoe groot de uitwerking van de vloed was. Na de voorstelling werd een toelichting bij het monument gegeven en lieten Henk Hendrikse en Jan Kuipers van de SCEZ een aantal archeologische vondsten uit verdronken dorpen in Zeeland (ondergebracht in het Zeeuws Archeologisch Depot) aan de kinderen zien [7]. Scholen die belangstelling hebben voor een educatief programma bij het monument, kunnen hiervoor contact opnemen met de SCEZ: www.scez.nl. • Werkconferentie 'Verdronken Geschiedenis van Zeeland' 7 [4] [5] [6] [7] 1ste PRIJS De zwemmer Zoekt deze eenzame verzoening? Haakt hij naar genade? Hij laat zich neer vanuit de dakkapel in wat er stroomt rondom zijn huis. In naam der wet gedragen door de zwaarte der verplaatste vloeistof houdt hij zich gehoorzaam aan het voorschrift: spreid en sluiten maar. Tussen hem en de akker drijven vissen met zijn rare slagen ademloos de spot. Een boer is niet zeewaardig, zijn luchtpijp een lelijk lek. Hij maakt al water, maar hij mag - oude herinnering - nog even boven blijven, tot Hem de eindeloze rust in één zucht binnenloopt. Harmen Wind Harmen Wind draagt zijn gedicht voor. 2de PRIJS Verdronken land En altijd weer is er land dat verdrinkt en zinkt in de oneindige droomschoot van de zee - waar geschiedenis zichzelf schrijft en rust in wiegende diepzee-archieven. Geschiedenis met ogen van eeuwigheid, niet als jij en ik met die kleinmazige menselijke blik. Het was toen, het is nu, het is straks - de zee schreeuwt met duizenden

monden en zij proeft de tranen van dorpen, van steden, van land - een mens liep daar, een kind - maar ook jij en ik - nog zijn wij eindig en verliezen wij land, ons land, steeds weer. Nat op nat, glinsterend, witschuimend schrijft de zee aan de randen van land in het boek van de aarde over Noach, de zondvloed en over al het land dat de zee zag en nam. Waar het eindigt, niemand die het weet - vraag het de kleurenschietende regenboog, vraag het de zee. Marijke van der Weel 3de PRIJS Achter de zeedijk Vanaf de dijk niets dan glinsterend oppervlak Over zachte golven dansen onschuldige driehoekjes wit, fietsers slingeren zich door het nieuwe achterland van lamsoor, zeeaster en sternem, langs de waterlijn de kinderen op zoek naar oude schatten Maar hoor je? De wind steekt op en waait over het water laat zeilen bollen, blaast de laatste veren uit de lucht, het water grijs als lood hoor je? De klokken luiden in de diepte, het andere lied van zee en wolken Wat houdt ze verborgen, onder haar rokken van opspattend water, welke veilige haven ligt verscholen in haar donkere schoot? Wie wiegt ze telkens in haar getijden, in de maalstroom van schelpen, zoute wieren en zilveren vissen, glad tot op het bot? Tussen zon en sterren zijn de tere zielen mettertijd verdronken met de stad Stevine Groenen Colofon Special Verdronken dorpen in Zeeland 3 is een uitgave van de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. Eerdere specials over 'Verdronken dorpen in Zeeland' verschenen in december 2002 en december 2005 en zijn terug te vinden op de website van de SCEZ. Samenstelling Leo Adriaanse, Robert van Dierendonck en Jan Kuipers | foto's Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland. Opmaak decreet, Ramon de Nennie, Middelburg | druk Verhage & Zn, Middelburg | projectleiding Leo Adriaanse. Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland Postbus 49, 4330 AA Middelburg | Bezoekadres Groenmarkt 13 T 0118-670870 | F 0118-670880 | E info@scez.nl | I w